

**Д. С. Мартишин
А. І. Богданенко
Є. О. Романенко**

**ХРИСТІЯНСЬКЕ
БОГОСЛОВ'Я
У ПОСТХРИСТІЯНСЬКОМУ
СВІТІ**

Київ
2022

*Книга присвячена 100-річчю від дня народження
протопресвітера Олександра Шмемана*

Рецензенти:

Ян Шафін, протоієрей (prof. ThDr. Ján Šafin, PhD.),
доктор теології, професор (Словаччина)

П. В. Бочков, священник, доктор богословських наук
(Папський богословський факультет у Вроцлаві,
Польща), кандидат юридичних наук

В. С. Кашлюк, протоієрей, кандидат богослов'я
(Київська духовна академія)

**Мартишин Д. С., Богданенко А. І.,
Романенко Є. О.**

Християнське богослов'я у постхри-
стіянському світі. Київ : Видавництво
Ліра-К, 2022. 96 с.

ISBN 978-617-520-189-3

Наведено біографії, основні богословські ідеї протопресвітерів Василя Зеньковського, Олександра Шмемана, Іоанна Мейєндорфа і професора Павла Євдокимова. Проаналізовано основні етапи розвитку соціальної думки християнства з урахуванням специфіки та зв'язку релігії і науки. Розглянуто у світлі християнської істини, як відомі православні священники і богослови осмислювали багатогранні процеси політики, економіки, соціальні та духовні інтереси людства. В умовах глобальних криз ХХІ ст. творчий спадок християнських мислителів стає доволі запитаним сучасною наукою.

Для широкої читацької аудиторії, яку цікавлять питання діалогу Церкви, держави, науки і релігії.

© Д. С. Мартишин,
А. І. Богданенко,
Є. О. Романенко, 2022

ISBN 978-617-520-189-3

© Видавництво Ліра-К, 2022

Майбутній видатний педагог, церковний та громадський діяч, філософ, психолог, протопресвітер Василь Васильович Зеньковський народився 4 липня 1881 року в місті Проскурові Подільської губернії (нині місто Хмельницький), в родині вчителя, який також був і церковним старостою.

Необхідно сказати, що онук священика, син активного діяча Руської Православної Церкви пройшов суперечливий шлях багатьох молодих православних християн початку ХХ століття: від віри в Бога, вірності Церкві до невіри, духовного спустошення та бунту проти Творця. Проте, набагато пізніше Зеньковський сам напише: “Боротьба віри та невірства проходить через усю історію християнства. Так було вже тоді, коли сам Господь був на землі та всім Своїм життям та особистістю світив світові, але як раз це світло, що походило від Христа, і викликало в людей, які злюбили темряву більше від світла, спротив, критику. Адже траплялося, що ті, хто наближався до Христа, потім покидали Його, йшли від Нього. Шлях віри і тоді вимагав і чистоти серця,

і готовності йти за Господом в усьому, – й ті, хто подібно до Пілата, не жили для істини та були до неї байдужі, – і ще багато й багато хто, наблизившись до Христа, потім відходили від Нього. Шлях віри був і лишається шляхом всецілого віддання себе Богу, як найвищій Правді; інакше кажучи, шлях віри важкий для тих, у кому немає внутрішньої цілісності”¹.

Мислитель, пройшовши пустелю атеїзму, вивчаючи літературу та філософію, розчарувавшись у марксизмі, натуралізмі та нігілізмі, повернеться знову до православної віри. Після закінчення гімназії Зеньковський вступає на фізико-математичний факультет Київського університету святого Володимира.

1905 року Зеньковський бере участь у роботі Київського товариства з вивчення релігії та філософії, а 1910 року стає його головою. У ці роки наукової та публіцистичної діяльності він зближується з видатним філософом та майбутнім богословом С. М. Булгаковим, який до 1906 року теж жив і працював у Києві. У період з 1913 по 1914 рік філософ навчається в Німеччині, Австрії та Італії.

**Протопресвітер Василь Зеньковський
(1881–1962)**

**Місто Проскурів Подільської губернії
(Україна)**

**Види Австрії
(початок ХХ ст.)**

Місто Рим

У 1915 році Зеньковський повертається до Києва і після захисту докторської дисертації з теми “Проблема психічної причинності” стає екстраординарним професором кафедри філософії Київського університету. Зазначимо, що мислитель, як і численні відомі представники Православної Церкви та науки, наочно побачить жахи революції, громадянської війни, хаосу, розрухи й трагедію російського народу. 1918 року В. В. Зеньковський протягом п’яти місяців обіймав посаду міністра віросповідань в уряді гетьмана П. П. Скоропадського, про що з часом та з глибоким жалем він напише у своїй книзі спогадів “П’ять місяців при владі”².

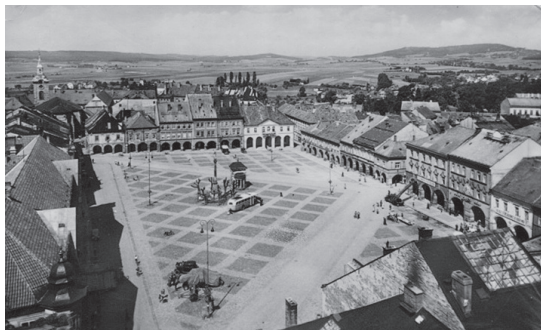
Після падіння уряду гетьмана Скоропадського Зеньковський емігрував до Югославії. Тут він с 1920 по 1923 рік обіймав посаду професора філософії Белградського університету і паралельно бере активну участь у роботі Белградського православного гуртка. Перебравшись до Чехословаччини, Зеньковський очолює кафедру експериментальної та дитячої психології Вищого педагогічного інститу-

ту. 1923 року у Пшерові (Чехословаччина) з ініціативи Зеньковського відбувається вельми важлива подія в історії релігійного руху Європи – з'їзд російської православної молоді та заснування Російського студентського християнського руху (РСХР), головою якого він залишався до самої смерті.

Важливо зауважити, що Зеньковський був не лише талановитим педагогом, блискучим керівником Російського студентського християнського руху, але й визначним християнським філософом. 1926 року Зеньковський переїздить до Парижа, де бере активну участь разом з протоієреєм Сергієм Булгаковим у відкритті Православного богословського інституту імені преподобного Сергія Радонежського³. В інституті мислитель довгі роки очолював кафедру філософії, вів Вищі богословські курси, керував Релігійно-педагогічним кабінетом, а також редагував “Релігійно-педагогічний бюлетень”. Зеньковський писав: “Догматика є філософією віри, а християнська філософія є філософією, що впливає з віри. Пізнання світу й людини, систематичне

**Гетьман Павло Скоропадський
(1873–1945)**

Види Чехословаччини